

U spomen prof. dr. DRAGOVANU ŠEPIĆU (1907.–1997.)

Dragovana Šepića je njegov životni put te znanstveni i prosvjetno-obrazovni opus uvrstio u red najzaslužnijih i najuglednijih hrvatskih povjesničara, a napose onih koji su zaslužni i za bolje razumijevanje slovenske i talijanske prošlosti. Donedavno je bio – do smrti – najstariji hrvatski historiograf, i k tome još aktivan: zadnji svoj tekst, naravno, o svojoj Istri, objavio je 1996., a prvi je objavio 1926. godine. Preminuo je 12. veljače u veoma visokim godinama života, u 90-oj, i 14. veljače. 1997. pokopan na zagrebačkome Mirogoju.

Dragovan Šepić je rodom Istranin, rođen u Buzetu 15. prosinca 1907. godine. Tu mu je otac Vinko – iz Kaslavštine, hrvatski narodni preporoditelj, publicist i nadučitelj – službovao kao upravitelj škole (od 20-ih godina bio je prognanik iz zavičaja; pred sam kraj II. svjetskog rata, godine 1945., ubijen je u Banjaluci). Supruga budućeg znanstvenika bila je iz Slovenije – Mara Vadnjal, rođena u Zagorju kod Pivke (prije nekoliko je godina preminula također u Zagrebu).

Vladajući talijanski fašistički sustav je 20-ih i 30-ih godina iz Istre i susjednih područja milom ili silom otjerao stotinjak tisuća Hrvata i Slovenaca. Među njima, 20-ih godina, i obitelj Šepić. Tako je Dragovan Šepić kao prognanik polazio gimnaziju u Karlovcu («Istarski internat»), a klasičnu gimnaziju i Pravni fakultet završio je u Zagrebu. Istodobno je diplomirao i međunarodne znanosti u Parizu. Doktorat iz političkih znanosti stekao je u Zagrebu.

U počecima ga je životni put opredijelio za diplomaciju (od 1935. dalje). Pored ostaloga, radio je i u jugoslavenske poslanstvu u Sofiji, a našao se u prigodi da odbije primiti ponižavajući navještaj rata Carevine Bugarske Kraljevini Jugoslaviji (bijegom je spasio život). Bio je i tajnik dr. Ivana Šubašića u vrijeme kada je taj nekadašnji hrvatski ban bio predsjednik kraljevske izbjegličke jugoslavenske vlade. To mu je poslije rata uzeto za zlo, pa je iz diplomatske službe uklonjen 1947. godine, ali se uspješno okrenuo umjetnosti i znanosti. Tako je neko vrijeme radio u umjetničkim ustanovama ili u državnim institucijama za umjetnost, ali se osobito iskazao kao znanstvenik. Od 1953. god. radio je u Jadranskom institutu JAZU-a u Zagrebu, odakle je – kao znanstveni savjetnik – 1970. prešao na Fakultet političkih znanosti, gdje je 1978. godine pošao u mirovinu kao redoviti profesor. Predavao je i na drugim fakultetima, npr. na pravnim fakultetima u Ljubljani i Zagrebu, na poslijediplomskim studijima, bio je voditelj Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU-a u Rijeci s radnom jedinicom u Puli, glavni urednik zbornika «Problemi sjevernoga Jadrana» (Rijeka) i član više drugih uredničkih odbora.

Taj zaslužni istraživač rođen je u godini (1907.) koja je za hrvatski i slovenski pokret u Istri (s Kvarnerskim otocima, u okviru cislajtanijskoga dijela Habsburške monarhije) bila prijelomna: tada su hrvatsko-slovenski preporoditelji uspjeli izjednačiti pozicije pokreta apsolutne većine pučanstva s apsolutno manjinskim vladajućim talijanaško-talijanskim pokretom. No, Prvi svjetski rat sve je poremetio – punu životnu zrelost Dragovan Šepić morao je stjecati sa stotinjak tisuća prognanih i izbjeglih Slovenaca i Hrvata, u doba sloma hrvatskih i slovenskih nadanja Istre te drugih slovenskih i hrvatskih krajeva na jadranskoj istočnoj obali i u njezinu zaleđu. Bilo je to vrijeme talijanske odnosno fašističke vlasti 20-ih i 30-ih godina te mukotrpnoga emigrantskog života mnoštva istjeranih Slovenaca i Hrvata. Već tada, 20-ih godina javlja se članica, a prvu svoju knjigu objavio je 1931. godine, naravno – o okupiranoj Istri, Slovenskom primorju i Goričkoj. Tada su bili veoma zapaženi njegovi intervjui (objavljeni u zagrebačkom emigrantskom listu »Istra« s talijanskim građanskim antifašističkim emigrantima u Francuskoj), a blisko je surađivao i sa slovenskim prognanicima u Kraljevini Jugoslaviji.

Dragovana Šepića je kao znanstvenika osobito zanimala politička povijest hrvatskoga naroda u 19. i 20. stoljeću, posebice u kontekstu odnosa sa slovenskim i talijanskim narodom, te likovna umjetnost i književnost. U domovini i u inozemstvu istraživao je kompleksne probleme hrvatskoga narodnog preporoda u Istri, svjetskoga »Jadranskog pitanja«, talijanskih aspiracija i okupacije prekojadranskih, tj. hrvatskih i slovenskih zemalja, ukratko – sve ono što je teško opterećivalo život hrvatskoga, talijanskog, slovenskog i drugih naroda. S tim u vezi je i veći broj njegovih radova koji govori o talijanskom iredentizmu. Naravno, znatan broj radova neposredno je vezao upravo uz svoju Istru – i hrvatsku, i slovensku, napose u njenome preporodnom periodu života potkraj 19. i u početku 20. stoljeća. Znatan broj radova D. Šepića govori i o jednome od najznačajnijih hrvatskih velikana, o Franu Supilu, napose u doba kada je ovaj djelovao u Rijeci i u emigraciji.

Prof. Šepić objavio je više stotina studija i članaka. Neki su radovi tiskani i u više izdanja, i na slovenskome, talijanskom i drugim jezicima. Objavio je i desetak knjiga (uz fakultetske skripte), samostalno i u suautorstvu. To su sljedeća djela: »Zemlja muka. Jugoslaveni u Italiji.« (1931.), »Antun Motika« (1957.), »Zlatko Prica« (1958., 1964.), »Stojan Aralica« (1961.), »Supilo diplomat. Rad Frana Supila u emigraciji 1914–1917.« (1961.), »Jugoslavenski odbor 1915–1919. Izložba u povodu 50-godišnjice osnivanja« (1965.), »Oton Gliha« (1965.), »Pisma hrvatskog naroda g. 1860–1914« (1968.), »Frano Supilo. Politički spisi. Članci, govori, pisma, memorandumi« (1970.), »A guide to Istria« (1970.; na talijanskom 1971., a na njemačkom jeziku 1972.), »Italija, saveznici i jugoslavensko pitanje 1914–1918« (1970.; drugo, dopunjeno izdanje, tri knjige: »Sudbinske dileme rađanja Jugoslavije«, 1989.), »R. W. Seton-Watson i Jugoslaveni. Korespondencija 1906–1941, I, 1906–1918« (1976.; i na engleskom jeziku) i »Vlada Ivana Šubašića« (1983.).

Dragovan Šepić dobio je niz priznanja, pa je tako bio i akademik – redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (jedini iz Istre). Godine 1969. i 1971. dobio je hrvatske državne nagrade, a dobitnik je i nagrade rodnoga grada Buzeta.

Bio je veoma cijenjen i kao povjesničar-znanstvenik, u nas i u stranome svijetu, napose u Italiji i u Sloveniji, te kao sveučilišni profesor. Tako su Hrvatski državni arhiv (tada Arhiv Hrvatske) i Društvo za hrvatsku povjesnicu / Savez povijesnih društava Republike Hrvatske (tada Savez povijesnih društava Hrvatske) 1989. godine u Zagrebu u njegovu čast priredili znanstveni kolokvij, a radovi s toga skupa objavljeni su u »Arhivskom vjesniku« (XXXII, 33, Zagreb, 1989.) i u »Buzetskom zborniku« (14, Buzet, 1990.); s više strana osvjetljaju znanstveni povijesni opus akademika D. Šepića.

A taj opus ima trajnu vrijednost. Djelo ovoga uglednoga Istranina opsežan je prilog povijesti hrvatskoga, slovenskoga, talijanskog i više drugih naroda, a bez njegovih radova ne može se ni zamisliti sustavnije proučavanje njihove povijesti u 19. i 20. stoljeću. Cijeneci to, započete su pripreme za objavljivanje dijela njegovih radova, napose onih o hrvatskome preporodnome razdoblju Istre. Iako je sam radio na pripremanju tih svojih knjiga, nažalost nije doživio da ih za svoj 90. rođendan dobije u ruke.

Petar Strčić